

Tribina:
Naš svijet slobodan od zlostavljanja starijih osoba
Zagreb – Informacijski centar Europske unije
u Zagrebu, 15. lipnja 2010. godine

U organizaciji Udruge za zaštitu i promicanje prava ljudi treće životne dobi, a povodom Međunarodnog dana prevencije zlostavljanja starijih osoba održana je tribina pod nazivom *Naš svijet slobodan od zlostavljanja starijih osoba*. Glavna organizatorica tribine bila je predsjednica Udruge Mira Čokić, dipl. pravica koja je uz pozdravni govor nazočnima govorila o kaznenopravnim sadržajima nasilja nad starijim osobama, te je tako tijekom izlaganja navodila koji su pravni izvori u Republici Hrvatskoj kojima se štite osobe starije životne dobi od raznih oblika nasilja: Rezolucija UN 46/91 o skrbi za starije ljude (ističe potrebu da se starijim osobama smanji osjećaj da su marginalizirane, izolirane i zaboravljene, te da se potakne donošenje mjera protiv njihova zapostavljanja, siromaštva i zanemarivanja), Ustav Republike Hrvatske (djeca su dužna brinuti se za stare i nemoćne roditelje), Obiteljski zakon (punoljetno dijete je dužno uzdržavati roditelja koji nije sposoban za rad, a nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine), Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (definira nasilje u obitelji kao: svaku primjenu fizičke sile i psihičke prisile na integritet osobe; svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol; prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva; fizički napad bez obzira je li nastupila tjelesna ozljeda ili ne; verbalni napadi, vrijeđanja, psovanje, nazivanje pogrdnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja, spolno uznemiravanje; uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja; protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama; oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini), Kazneni zakon (navodi da će se član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj, kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina), Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (svrha je ovog Protokola osigurati uvjete za djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela radi unaprjeđenja zaštite i pomoći žrtvi nasilja u obitelji). Nadalje, tijekom izlaganja navedeno je da je u 90% slučajeva nasilja nad starijim osobama počinitelj bio član obitelji i to suprug u 30,15%, sin u 16,64% i kći u 14,01% slučajeva.

U izlaganju mr. sc. Daše Poredoš Lavor pod nazivom *Zlostavljanje starijih osoba – život obavijen strahom i tajnom*, saznajemo da je najčešći razlog nasilja nad starijim osobama koristoljublje, te da ne postoje podaci u kojoj mjeri je nasilje nad starima rasprostranjeno i koji postotak osoba se zlostavlja. Razlozi za to su nedovoljna istraživanja,

prisutnost tamne brojke, ali i mali broj prijavljenih slučajeva. Stid, osjećaj krivnje i nemoći kod žrtava, razlozi su zbog kojih nasilje nad starijim i nemoćnim osobama ostaje prikriveno i neprijavljeno. Često je sve to još dodatno zakomplicirano i ovisnošću starije osobe o ljudima iz njezina okruženja. U daljnjem izlaganju navedeni su najčešći oblici nasilja nad starijim osobama, koji uključuju: fizičko nasilje (namjerno fizičko povređivanje starijih osoba koje može rezultirati lakim ili težim povredama, pa čak i smrću), emotivno nasilje (izazivanje stresa, narušavanje ljudskog dostojanstva i nanošenje duševne boli), ekonomsko iskorištavanje (preuzimanje kontrole nad ekonomskim dobrima starije osobe, osobito je danas često u uvjetima ekonomske i moralne krize) i zanemarivanje (ono je najčešće, a odnosi se na namjerno i svjesno nepodmirenje potreba starijih osoba i izlaganje starijih osoba riziku narušavanja fizičkog i mentalnog zdravlja). Najčešći su zlostavljači članovi obitelji, prijatelji ili poznanici, a zatim osobe iz bližeg okruženja koje imaju bliskije odnose sa starom osobom, pri čemu su starije osobe često financijski ovisne o zlostavljaču. I upravo to što se radi o bliskim osobama, starije ljude zbog srama, straha i opće nemoći čini nesigurnima i nikome ne prijavljuju to što im se događa. Poredoš Lavor potkrijepila je izlaganje aktualnim podacima o broju prekršajnih i kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji u Sisačko-moslavačkoj županiji za period od 2005. do kraja svibnja 2010. godine, uz prikaz ukupnog broja počinitelja starijih od 65 godina. U policijskim evidencijama PU sisačko-moslavačke ne vode se podaci i o žrtvama nasilničkog ponašanja u obitelji, pa tako ne i o onima koje su starije životne dobi.

U izlaganju mr. sc. Mirjane Dobranović, pod nazivom *Invaliditet u starijoj dobi – prilagodba i pravo na život u sigurnoj sredini*, saznajemo da su u Hrvatskom registru osoba s invaliditetom registrirane 519 033 osobe s invaliditetom (na dan 15. travnja 2010. godine), od čega je 203 098 osoba starije od 65 godina, što čini 39,1% ukupnog broja osoba s invaliditetom. S obzirom na dob podjednaka je učestalost invaliditeta kod oba spola – 50,3% je muških, a 49,7% ženskih osoba. Najveći broj osoba s invaliditetom starijih od 65 godina ima prebivalište u Gradu Zagrebu, Splitsko-dalmatinskoj županiji te Primorsko-goranskoj županiji, dok je najveći udio invaliditeta u navedenoj dobnoj skupini u Splitsko-dalmatinskoj, Varaždinskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji. Kod starijih osoba s invaliditetom, invaliditet predstavlja suočavanje s različitim ograničenjima u svakodnevnom životu, a korištenje raznih vrsta ortopedskih pomagala i dodatni napor. Tjelesni nedostatak predstavlja niz problema u mijenjanju slike o svom izgledu koji se očituju kroz osjećaj srama i nesigurnosti, mijenjanje navika, životnih planova i sl. Najčešće vrste oštećenja kod osoba s invaliditetom, na temelju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN 64/01.) su oštećenja lokomotornog sustava koja čine oko 30% uzroka invaliditeta, zatim slijede oštećenja središnjeg živčanog sustava i duševni poremećaji. U Republici Hrvatskoj 29,2% osoba s invaliditetom u dobnoj skupini od 65 godina i više, imaju višestruka oštećenja koja dodatno smanjuju funkcionalnu sposobnost starije osobe s invaliditetom. Kako hrvatsko stanovništvo ponire u proces demografskog starenja, a veliki je udio osoba s invaliditetom u koji su uključene i starije osobe, ukazuje se na potrebu društvene zajednice za intenzivnije usmjeravanje stručnih i financijskih potencijala na rješavanje njihove problematike i naglašava se potreba za pojačanom skrbi o starijim osobama s invaliditetom. Nadalje Dobranović navodi tri najveća problema u životu osoba s invaliditetom: nedovoljna informiranost, stavovi i stanje svijesti (kultura življenja s poštovanjem različitosti) te izostanak izvorne snage i spremnost za djelovanje

same osobe s invaliditetom koja mora djelovati na način da ništa nije nemoguće. Tijekom izlaganja saznali smo da u Republici Hrvatskoj postoji čak 280 pravnih propisa kojima se regulira život osoba s invaliditetom, a odnose se na područja u zdravstvu, socijalnoj skrbi, radu, gospodarstvu, graditeljstvu, prometu, sportu i dr. Izlagačica Dobranović također navodi da je velike rezultate polučilo donošenje i primjena Zakona o suzbijanju diskriminacije koji je na snazi od 1. veljače 2009. godine.

Mr. sc. Jasenka Dlesk Božić, koja je ravnateljica Doma za starije i nemoćne osobe Maksimir, u izlaganju pod nazivom *Dodajmo život godinama*, prikazala nam je pozitivne strane starije životne dobi koja se proživljava u ustanovi, uz obilje aktivnosti značajnih za kvalitetno provođenje slobodnog vremena uz podršku vršnjaka, prijatelja i stručnih djelatnika.

Profesorica Jasna Čurin sa Sveučilišta za treću životnu dob, u izlaganju pod nazivom *Obrazovanje starijih osoba – tajna dugovječnosti*, upoznala nas je s programom izobrazbe Pučkog otvorenog učilišta Zagreb koje je namijenjeno starijim osobama, te istaknula važnost prilagodbe programa obrazovno-kulturnim potrebama društvenog trenutka, programske i kadrovske fleksibilnosti i mobilnosti, te raznolikost obrazovnih oblika za sve generacije (od predškolaca do treće životne dobi).

Na ovom skupu aktivnim doprinosima sudjelovali su i predstavnici Vladinog ureda za ljudska prava, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, centara za socijalnu skrb, udruga i stranaka umirovljenika, medija i mnogi pojedinci starije životne dobi.

Sudionici Tribine zaključili su da težište treba staviti na edukaciju i prevenciju, te svrsishodnije djelovanje svih relevantnih društvenih subjekata (policije, zdravstva, socijalne skrbi, pravosuđa, medija, vjerskih i humanitarnih zajednica i drugih) kako bi se skrb za starije osobe provodila cjelovitije i uspješnije, te su konkretizirali sljedeće postupke značajne za daljnje djelovanje:

- Uputiti dopis Ministarstvu unutarnjih poslova sa zamolbom da se uz evidenciju o počiniteljima prekršajnih i kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji, uz evidenciju o počiniteljima starijim od 65 godina života, vode i evidencije o žrtvama obiteljskog nasilja koje su starije životne dobi.
- Zbog prisutnosti predrasuda i dvostruke diskriminacije više govoriti o invaliditetu u starijoj dobi radi informiranosti i osnaživanja starijih osoba s invaliditetom.
- Ustrojiti stručni tim koji bi djelovao na planiranju aktivnosti u zemlji i inozemstvu, te na kreiranju projekata i programa vezanih za probleme populacije starije životne dobi – na razini nevladinih udruga.
- Nastaviti s obilježavanjem Međunarodnog dana prevencije zlostavljanja starijih osoba.

Prikaz pripremila: Daša POREDOŠ LAVOR*

* mr. sc. Daša Poredoš Lavor, dipl. socijalna radnica, stalna sudska vještakinja za društvene znanosti: problemi obitelji, djece, mladeži i odraslih; Novi život d.o.o. – Savjetovanje u vezi s brakom i obitelji, Sisak.